

Edi på väg mot klarhet?

Så är den då skriven: Den Stora Finlands-svenska Generationsskildringen. Joakim Groths *Världen enligt Edi*. En sällsynt tät och fängslande färd genom barndomens och ungdomens landskap. Barndomen är småstadshålan Lovisa på 60-talet, ungdomen upplevs i Helsingfors och Stockholm – framförallt Helsingfors.

Sådana böcker stöter man inte ofta på, böcker som smeker en över tinningarna och får en massa egna minnen att vakna till liv. Groth lyckas med konststycket att skriva om det nära förflutna utan att bli varken cynisk eller sentimental. Benhård teknik, berättarglädje, atmosfärisk pregnans hör till attributen. Och utvecklingsromanens universella drag – vem är du, vad blir du? – bidrar naturligtvis också till läsoplevelsens utformning.

Världen enligt Edi är en medvetandeström på närmare 300 sidor, skriven i ett enda sjuk, sorgfälligt kommaterad och punkterad. Ribbskräck-en försvann mycket snabbt inför denna text. Romanen är lättläst, den flyter fram som en flod av minnen, skenbart osorterade, veka, nostalgiska, med lyskraft.

Startpunkten, nuet, finns i en källarlägenhet på Brändö nångång vid 70-talets mitt. Edi, Edward Knif, ramlar hem till sin flickvän för att märka att hon är borta. Där står han igen, ensam. Och till den platsen återkommer romanen drygt 200 sidor senare. Däremellan får läsaren stifta bekantskap med Edi hemma med mamma och pappa i Lovisa, Edi som gymnasist i Helsingfors och sjukhusbiträde i Stockholm. . . Edi på drift i förlustens landskap? Nja, inte riktigt. Men i alla fall ute på vift.

Det röks mera brass än vanligt i de kretsar Edi kommer in i. Annars är skildringen till sitt yttre förlopp en högst vanlig känslig-pojke-och-hans-kärlekar historia.

Joakim Groth har antagligen skrivit romanen med hjälp av ett berg av anteckningar, dagböcker. I annat fall har han ett fenomenalt minne. Eller är det bara fråga om gestaltningförmåga, om att "ösa på" ur det egna och allas vårt förflutna?

Hur mycket är det då fråga om en förtäckt självbiografi? Frågan gör sig påmind – oväsentlig eller inte. Det vanliga svaret brukar ju vara att författaren har utgått från sina egna erfarenheter – hur annars! – men att han har omformat materialet alltefter stundens ingivelse och i enlighet med sin konstnärliga intuition.

Själv har jag rört mig i periferin av de kretsar som skymtar fram i romanens tidsmässigt senare del. Jag tänker då närmast på gänget kring Fågel Fenix – den litterära tidskriften som tillkom i 70-talets rökiga salonger. Det gängets kontroverser och happenings finns bokförda i *Världen enligt Edi*. Ralf, Hencca och Johan har sina tydliga förebilder.

Jag minns mig också ha stött på författaren ungefär vid samma tid på Domus Academicas bibliotek. I romanen jobbar Edi där med att plasta in böcker och ordna tidskrifter på rätt plats på hyllan.

Slutsnackat om likheterna Joakim Groth – Edward Knif. Den sistnämndes liv i Lovisa upptar en stor del av romanens mittparti. Hem, skola och fritid. Familjetragik. Händelselöshet. Uppvaknande lustar. Den första kärleken. De första mellanölen.

Barndomsvännen heter Benni. Barndomsfaran heter Brygigänget. När kasinot brinner är det folknöje i Lovisa för hela slanten.

Mamma är trygg. Pappa är bestämd. Han säljer travhästen och köper en bil.

Världen händer hela tiden. Också i Lovisa händer det. Heidi åker till USA.

Musiken är Uriah Heep och Creedence.

Kampen med läxböckerna fortsätter i Helsingfors, dit Edi flyttar med modern sedan fadern dött. Skolan ligger i Södra Haga. Ekvationerna är svåra och känns meningslösa. Edi kallas "bybon" för att han blottat sitt ursprung.

Småningom blir det sedan att sitta på Rautis café efter skolan och vänta på festerna under veckosluten. Om försenad hemkomst meddelas modern medelst telefon – hon ligger vaken och väntar på Edward Knif, som tycker om Mannen från Virginia och De omutliga i TV:n.

Studentvåren. Svettiga handflator. Då har världen redan vuxit till att omfatta Frank Zappa och tredje världens nöd. Drömmen att åka med Kleinbuss genom Europa hägrar.

Det blir Interrail i stället. Och i Vondelparken i Amsterdam sitter så den sköna Johanna efter en kväll på diskoteket Paradiso. Sedan Stockholm, kollektivet på Lidingö. Familjetragik igen, ensamhet.

Hemma i Helsingfors håller de gamla gängen på att lösas upp. En ensam varg håller på att gå ner sig i narkotikaträsket. En annan flyttar ut till landet på allvar.

Edi flummar vidare, bedövar sig på N-club. Tills så en räddare i nöden åter uppenbarar sig, tar med honom hem till sig: källarlägenheten på Brändö.

Det här med hjälp av punktnedslag skisserade händelseförloppet träder i romanen fram i bred episk form. Städerna lever och personerna lever med bultande hjärtan.

Slutsaldot blir att det där med liv och ungdom är en ganska underlig sak. Kvinnor är gåtfulla, och Edi har på något sätt svårt att helt och fullt ge utlopp åt sina känslor. Han lever lite i skymundan, på sidan om. Har svårt att ta ordet älska i sin mun. Ändock hängiven, passionerad.

Visst är ungdomen en på många sätt grym tid. Intrigerna på festerna – gemen – är lika hemiska som någonsin i vuxenvärlden. På filmduken har speciellt danska regissörer på senare tid skildrat bitter juvenalia. I Groths roman förrevigas helsingforsiska medelklassungdomars veckoslutsseanser, som knappast har förändrats så mycket under årens lopp. Med Simon & Garfunkel snurrande på skivtallriken och med en oanvänd kondom i fickan blir Edi tillfrågad om han vill följa med en flicka hem. Han är långt ifrån en sparv i tranedansen, ändå går det

inte som planerat.

Men nu såg han inte längre Anu och Pia i soffan, de hade gått nästan. Han skyndade genom lägenheten. Pia fanns ingenstans. Lasa och många andra hade också gått, det var nästan ingen kvar. "Pia, hon gick med de andra för en stund sen." Hon hade gått. Utan att säga ett ord. Han tog på sig kläderna och gick utan att säga hej åt någon. Det gick inga spårvagnar längre men när han stod ute på gatan kom en ledig taxi och han stannade den. Hon hade gått. Var det någon annan som hade följt med henne hem? Nej det var inte sant, de andra hade förstås åkt åt samma håll och hon hade i hastigheten glömt bort honom: hon var ju rätt så full när de pratade med varandra. Nu var hon kanske redan hemma och kom ihåg det, nu ringde hon till Berra och frågade efter honom. Han borde ändå ha stannat kvar. Men nu var det för sent, de var redan i Tölö. Mannerheimvägen öppnade sig framför honom som ett bälte av lysande gatlamor och gulblinkande trafikljus. Taxin rusade fram över det och i skenet från billyktorna glimmade snömodden som ett hemlighetsfullt gråbrunt pulver. Det var varmt inne i bilen, utanför gled den natttomma staden förbi: mörka husrader, upplysta skyltfönster och neontexter, tomma gator. Ett nytt veckoslut lade sig till ro i nattljusens bleka sken. Några enstaka nattvandrare skyndade ännu hemåt över de tomma trottoarerna, uppe i husen lyste ensamma fönster. Hur mycket hade inte igen hänt i staden den här kvällen? Hur många möten, hur många kyssar och löften, hur många nakna kroppar som slingrade sig om varandra bakom fördragna gardiner. Och hur många missade chanser, hur många ensamma färder tillbaka till hemmet. Varför måste det vara på det sättet?

Någon efterlyser kanske ett större analytiskt grepp i romanen.

Världen enligt Edi är nämligen inte någon teoretiskt formulerad uppgörelse med 60- eller 70-talet, varken med svikande medlöpare eller motsträviga martyrer. Romanen är i stället en fortlöpande, lätt melankolisk återblick. Joakim Groth verkar att sitta inne i ett berg av upplevelser. I romanens cirkelkomposition hittar alla bilderna sin plats i albumet. Boken är författad på mjuk och klar normalprosa, där stilistiska extravaganser lyser med sin frånvaro – förutom den redan nämnda avsaknaden av nya stycken och kapitel.

Att jag tycker så mycket om den här boken beror knappast bara på dess speciella karaktär av tidsdokument. Nej, där finns nog också en starkt allmängiltig intrig, som torde tilltala också dem som minns sin ungdom från 30-, 40- eller 50-talet.

Det handlar ur denna synvinkel sett om de alltid förefintliga uppväxtfrågorna: förhållandet till föräldrarna, det egna revirets förstoring till

att omfatta allt större sammanhang. Det handlar om frigörelse och själskamp.

I *Världen enligt Edi* berättas detta inifrån sett, ändå är romanen skriven i tredje person, och i dess materialistiska detaljriktighet och noggranna sätt att redovisa finns drag som kunde kallas objektiva.

Sist men inte minst är romanen om Edi en lovsång till vänskap och kärlek. Den berättar med stänk av vemod om ung brödragemenskap och subkulturellt sökande bland idoler och droger.

Romanens rastlösa cirkelkomposition känns motiverad också på ett djupare plan. Den inledande frågan återkommer på de sista raderna: Edi, vem är du? Fortsätter kretsgången?

Klassiska ackord, njutbar prosa. . .

Tom Östling

Joakim Groth: Världen enligt Edi. Söderströms.